

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ВИЯВ ПРАВА НА ОБ'ЄДНАННЯ ТА ПОКАЗНИК РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Право на об'єднання є одним з основних прав людини, адже забезпечує функціонування інституту громадянського суспільства. Що ж таке інститут громадянського суспільства, чому він впливає на рівень розвитку демократії держави?

Інститут громадянського суспільства – це сукупність недержавних організацій, які представляють волю та інтереси громадян. При цьому воно визначається як вільне, зорієнтоване на індивіда, створює атмосферу поваги до правових традицій і законів, можливість реалізації прав і свобод громадянина (свободи творчої та підприємницької діяльності), а також виробляє механізм обмеження владних повноважень, щоб запобігти узурпації влади. Так, Біла книга урядування ЄС дає таке визначення: «ГС об'єднує переважно організації самоутворені або утворені під керівництвом, організації неурядові, професійні асоціації, харитативні, ініціативні, організації, які заохочують до соціально активного життя на рівні району і міста, часом з внеском місцевої церкви і її громади» [1, с. 17]. Метою таких об'єднань є спільне досягнення конкретної мети, задоволення потреб, не пов'язаних з політикою, які індивідуально задовільнити не можливо. Суб'єктами таких відносин можуть бути: громадяни, сім'я, громадянські об'єднання та союзи: асоціації споживачів, спортивні, наукові, культурні співтовариства, професійні союзи, церква, тощо.

Слід зазначити, що функціонування цього інституту закріплено не лише на національних рівнях, але й на міжнародній арені. Так, Тарасов О. В. у своїй монографії «Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії» вказує на громадянські об'єднання та їх роль як соціального актора на національному рівні. В той же час, для діяльності МНУО як суб'єктів МП має значення міжнародне звичаєве право на свободу асоціацій, що одержало своє відображення у цілій низці міжнародних договорів [2, с. 234]. Зокрема, у ст. 20 Загальної декларації прав

¹ Студентка 1 курсу міжнародно-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

людини, ст. 22 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 7 Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, ст. 5 Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, ст. 15 Конвенції про права дитини, ст. 29 Конвенції про права інвалідів, ст. 26 Міжнародної конвенції про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей, ст. 16 Американської конвенції про права людини, ст. 10 Африканської хартії прав людини і народів, ст. 24 Арабської хартії прав людини. Стаття 11 (Європейської) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод захищає права як фізичних, так і юридичних осіб, а тому звернутися за захистом порушеного права на підставі Конвенції можуть і самі об'єднання, і окремі їхні члени. Крім того, із практики Європейського Суду з прав людини (наприклад, справа *Associated Society of Locomotive Engineers & Firemen (ASLEF) v The United Kingdom*, 2007) випливає право об'єднань на вільний вибір та виключення їхніх членів.

Проблеми формування громадянського суспільства досліджували такі відомі вчені, як : Т. Гоббс, І. Берлін, А. Карась, А. Колодій, Б. Кістяківський, М. Кризан, Ф. Фукуяма. У своїх працях зазначені дослідники та філософи торкаються питань взаємовідносин суспільства і держави, ролі держави у побудові громадянського суспільства. І хоча, кожен розуміє це явище по-своєму, але кожен погоджується, що держава і суспільство існують у вигляді суперечливої безупинної взаємодії і взаємовпливу, характер і спрямованість яких значною мірою залежать від рівня розвиненості громадянського суспільства, його інститутів. Держава повинна орієнтуватися в першу чергу на інтереси громадянського суспільства. Конфронтація інтересів держави і громадянського суспільства є показником неефективності державного управління і самого механізму держави.

Так, яскравим прикладом для багатьох країн світу є Швейцарія, бо громадянське суспільство демонструє неймовірний показник розвитку демократичної правової держави. Громадяни Швейцарії голосують не лише на виборах політиків чи партій, а й з питань державного і регіонального значення. Більше того, кожен громадянин має право подавати на розгляд парламенту власний законопроект чи виносити на всенародний референдум певне питання. Умовою зазначеної ініціативи є 100 тис. підписів швейцарців як підтримка. Народ також може відхилити на референдумі будь – який прийнятий парламентом закон. Для проведення

такого референдуму потрібно зібрати 50 тисяч підписів із тих 7,5 мільйона мешканців країни, які мають право голосу. Будь – яка акція з проведення подібних референдумів має назву «ініціатива», тому законодавці готують законопроекти особливо ретельно.

Підготовлений парламентаріями проект закону надається для вивчення і надання рекомендацій та зауважень усім політичним партіям країни, організаціям, яких він стосується, профспілкам, громадським і неурядовим організаціям. Це є яскравим підтвердженням того, що швейцарські закони є певним суспільним компромісом. Після цього законопроект передають на перевірку відповідності законодавству ЄС (це при тому, що країна не є членом Євросоюзу). І вже після їхніх правок документ надходить на розгляд обох палат парламенту. За наявності таких механізмів прямої демократії швейцарцям доводиться щонайменше 4–5 разів на рік голосувати на загальнонаціональних референдумах та ще більше – на місцевих. Завдяки цьому населення бере активну участь у правлінні держави, їх думку враховують, до них прислухаються, бо люди в цих організаціях є правосвідомими, вони відчують свою відповідальність і важливість, а плюралізм поглядів дозволяє кожному зробити свій внесок. На мою думку, така правова система дозволяє уникнути конфліктів та соціальних «розривів», налагодити відносини з урядом, покращити рівень життєвих стандартів, а також завдяки своїй структурності дозволяє проникнути в усі прошарки суспільних проблем та їх врегулювати.

Таким чином, громадянське суспільство – це фактор сучасності, що виконує надважливі функції, воно не лише формує правову державу, а також розвиває демократію та допомагає збалансувати стан відносин, що виникають у різних сферах суспільного життя кожної нації.

Література :

1. Комісія Європейських Співтовариств. Європейське врядування / Біла Книга – Брюссель, 25.7.2001. – СОМ(2001) 428 остаточна редакція. – С. 12–32.
2. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: Проблеми сучасної теорії: монографія / О. В. Тарасов. – Х.: Право, 2014. – 512 с.
3. Кирилук Ф. М. Громадянське суспільство, його сутність і основні проблеми формування. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/pages-2120.html>

4. Kälin W. The Law of International Human Rights Protection / Walter Kälin, Jörg Künzli. – New York : Oxford University Press, 2010. – 540 p.

5. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2014. – 368 с.

Науковий керівник: Тарасов О. В., д.ю.н., доцент кафедри міжнародного права Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.